

SOUHRN HLAVNÍCH POZNATKŮ

Demografický vývoj

V roce 2011 se počet obyvatel Královéhradeckého kraje začal snižovat.

- Počet obyvatel meziročně klesl, a to přirozenou měnou i stěhováním.
- Podíl městského obyvatelstva zůstává posledních dvacet let více než dvoutřetinový.
- Porodnost v kraji je opět v útlumu.
- Již druhým rokem se meziročně snížil počet obyvatel kraje vlivem stěhování, nejvíce v okrese Trutnov a Náchod.
- Stále se zvyšuje podíl dětí narozených mimo manželství, který byl od počátku 90-tých let pod celorepublikovým průměrem, až v letech 2007, 2010 a 2011 se dostal nad republikovou hodnotu.
- Dlouhodobý trend stárnutí populace České republiky je i v našem kraji a věková struktura obyvatelstva kraje patří k nejstarším v ČR, v kraji byl v roce 2011 nejnižší podíl obyvatel ve věku 15–64 let a druhý nejvyšší podíl obyvatel ve věku 65 a více let po Hl. městě Praha.
- Index stárí, který měří podíl dětské složky populace a obyvatel ve věku 65 let a více, se opět zvýšil a překročil významně republikový průměr a byl mezi kraji třetí nejvyšší za hl. městem Praha a Zlínským krajem.
- Příznivě se vyvíjí ukazatel naděje dožití, který tento stav vylepšuje a v posledních 20-ti letech se pohyboval vždy nad republikovým průměrem, v roce 2011 doznal u obou pohlaví třetí nejvyšší hodnotu mezi kraji.
- Míra potratovosti dlouhodobě poklesla na nejnižší hodnotu.
- Sňatečnost v časové řadě stále klesá, v roce 2011 byl uzavřen nejnižší počet sňatků za posledních 20 let a zároveň bylo v tomto roce rozvedeno nejméně manželství od roku 2000.
- V kraji žije 5,3 % domácností ČR, jejich celkový čistý roční peněžní příjem na osobu byl nad celorepublikovým průměrem.

Sociální vývoj

Ekonomický a demografický vývoj se odráží v sociálních charakteristikách kraje, na trhu práce nebyly v roce 2011 výrazné změny, avšak stále klesá míra ekonomické aktivity a roste počet příjemců sociálních dávek.

- Velikost pracovní síly meziročně poklesla, ale již s menší intenzitou.
- Stárnutím populace v kraji se podíl pracovní síly na obyvatelstvu neustále snižuje. Počet zaměstnaných klesá, počty nezaměstnaných se drží třetím rokem na výrazně vyšším počtu než před nástupem recese.
- Míra registrované nezaměstnanosti meziročně mírně klesla, během roku se vyvíjela podobně jako v roce předchozím. Kraj se drží dlouhodobě pod úrovní republikového průměru a mezi kraji je to 4. nejnižší úroveň nezaměstnanosti. Z územního pohledu vykazuje dlouhodobě nejvyšší nezaměstnanost okres Trutnov.
- Počty zaměstnaných cizinců klesají jak mezi zaměstnanci, tak mezi živnostníky.
- Přes mírný růst mezd se jejich úroveň drží dlouhodobě pod průměrem ČR, mezi kraji je to prostřední příčka.
- Počet osob nemocensky pojištěných se od roku 2007 snižuje. Relativní meziroční úbytek pojištěnců se projevil celorepublikově ve všech krajích, v Královéhradeckém to byl třetí nejvyšší úbytek.
- Zkrátila se průměrná doba trvání jednoho případu pracovní neschopnosti, naopak vzrostla z důvodu úrazů.
- V souvislosti s nepříznivými podmínkami na trhu práce přibývají příjemci předčasných starobních důchodů, jejich podíl roste, ale mezi kraji patří k nižším, nejvyšší je v okrese Náchod.
- Vlivem demografického vývoje počet žáků mateřských škol v posledních letech roste, naopak úbytek žáků zaznamenávají základní školy i střední školy. Zájem o vyšší odborné školy je v útlumu, naopak studentů na vysokých školách neustále přibývá.

Ekonomický vývoj

V roce 2010 již započal růst hrubého domácího produktu kraje. Pro zemědělství byl rok 2011 jedním z nejurodnějších a opět se více cestovalo.

- Důsledky hospodářské recese se projevily poklesem hrubého domácího produktu v roce 2009 a jeho stagnací v roce následujícím, po vyloučení cenových vlivů vykazuje rok 2010 mírný nárůst HDP, který je pod úrovní průměru za ČR.
- Průvodním jevem hospodářské regrese je nárůst počtu živnostníků jako reakce na omezené možnosti zaměstnanosti, v období 2009–2011 bylo přidělo v kraji IČO o pětinu více živnostníkům než v letech 2006–2008.
- Rok 2011 byl pro zemědělství jedním z nejurodnějších v posledním období. Rostly hektarové výnosy hlavních zemědělských plodin a tím i celkový objem sklizně. Obilovin se sklídilo o pětinu více, brambory se pěstovaly s vyšším výnosem a výrazně vyšší hektarový výnos zaznamenala cukrovka technická.
- Od roku 2007 převládá v kraji rostlinná výroba nad živočišnou. Z dlouhodobého pohledu se v živočišné výrobě omezuje chov prasat i skotu. Zastavilo se rozšiřování chovu drůbeže, zvyšují se stavy ovcí, koz a koní.
- Výroba masa dále klesala, vepřového se vyrobilo meziročně o pětinu méně, avšak u mléka produkce vzrostla.
- Od roku 2006 se zalesňovaná plocha zvětšila o čtvrtinu.
- Průmysl se vyrovnává s důsledky recese daleko lépe než stavebnictví. V kraji rostly meziročně nejrychleji tržby z prodeje vlastních výrobků a služeb průmyslové povahy a druhý nejrychlejší byl nárůst tržeb z přímého vývozu. Nejvyšší ze všech krajů bylo i tempo růstu produktivity práce v tomto odvětví. Naopak všechny základní ukazatele stavebnictví v kraji meziročně klesly s výjimkou mezd.
- V kraji byla zahájena výstavba třetího nejnižšího počtu bytů od roku 1996. Vývoj dokončených bytů byl kolísavý, meziroční propad v roce 2011 byl způsoben radikálním snížením počtu dokončených bytů v bytových domech.
- V oblasti cestovního ruchu došlo k dlouho očekávanému obratu. Meziročně se zvýšila návštěvnost ubytovacích zařízení v kraji, a to především díky tuzemským návštěvníkům. Vzestup návštěvnosti byl ovlivněn i vzrůstající úrovní ubytovacích služeb.

Životní prostředí

Z hlediska životního prostředí patří Královéhradecký kraj k méně zatíženým.

- Orné půdy ubývá; díky dotacím se nadále zvyšoval podíl ekologicky obhospodařované půdy. Ekologickému zemědělství se daří především v podhorských a horských okresech Rychnov nad Kněžnou, Náchod a Trutnov.
- Za pět let vzrostl počet ekofarek téměř čtyřnásobně, nejvíce jich je v okrese Rychnov nad Kněžnou.
- Obhospodařovaná půda zabírá 84 % zemědělské půdy kraje.
- Vlivem zvyšujících se cen vodného a stočného klesá spotřeba vody v domácnostech a snížil se objem vyrobené vody.
- Emise hlavních znečišťujících látek povolna v kraji klesají, nejvíce klesly u oxidu uhelnatého vlivem mobilních zdrojů. Větší rozdíly než v čase přetrvávají na lokální úrovni.
- V odpadovém hospodářství patří kraj dlouhodobě k regionům s nejmenším zatížením. Produkce komunálního odpadu je nejnižší mezi kraji a druhý nejvyšší je podíl odděleně sbíraných složek komunálního odpadu. Naproti tomu se zvýšila produkce podnikového odpadu.
- Výdaje na ochranu životního prostředí meziročně kolísají. Největší část investičních nákladů za posledních pět let směřovala na nakládání s odpadními vodami a nakládání s odpady. Podobně tomu bylo také u neinvestičních nákladů, kde tři čtvrtiny směřovaly na nakládání s odpady a pětina na nakládání s odpadními vodami.

Postavení Královéhradeckého kraje v rámci České republiky

Z hlediska geografického je Královéhradecký kraj velice rozmanitý, a tím je i do jisté míry dáno jeho postavení mezi ostatními kraji České republiky. Stabilitě kraje již z hlediska historie přispívá struktura průmyslu, zemědělství i služeb. Obyvatelstvo kraje podle věkového složení patří k nejstarším v republice a zvyšuje se podíl obyvatel nad 65 let na počtu dětí ve věku 0 až 14 let. Kladný přirozený přírůstek obyvatel byl poprvé zjištěn již v 1. čtvrtletí roku 2007 (poprvé v historii existence Královéhradeckého kraje, tj. od roku 2000) a tato tendence pokračovala do konce roku 2010. V roce 2011 již došlo k úbytku obyvatel přirozenou měnou.

Královéhradecký kraj lze charakterizovat jako zemědělsko-průmyslový s bohatě rozvinutým cestovním ruchem. V kraji se nachází úrodná Polabská nížina (202 m n. m.) s řekou Labe i nejvyšší pohoří a hora České republiky Krkonoše s vrcholem Sněžkou (1 602 m n.m.). Kraj tak má mezi kraji nejvyšší výškový rozdíl, tj. 1 400 m. Dalším významným pohořím jsou Orlické hory s nejvyšší horou Velká Deštná (1 115 m n.m.). Rozmanitá krajina a přírodní krásy jsou základem bohatého cestovního ruchu v kraji, který každoročně přivítá velké množství návštěvníků. V kraji se nacházejí i světoznámé lázně – Janské Lázně a zoologická zahrada se safari ZOO Dvůr Králové nad Labem. S pohořími také souvisí poloha kraje, který sousedí s Polskem v délce více než 200 km státní hranice, což podporuje rozvoj obchodu, příhraničního cestovního ruchu a přeshraniční spolupráce sousedících obcí.

Neměnná sídelní struktura již od roku 1995 představuje 448 obcí, z nichž k 31. 12. 2011 mělo 48 statut města a 10 statut městyse. Podíl městského obyvatelstva (statut měst) dosáhl celkem 67,3 %. Hlavním centrem kraje je statutární město Hradec Králové s 93 801 obyvateli, druhým největším městem s 31 074 obyvateli je město Trutnov, třetím Náchod s 20 814 obyvateli a následují města s méně než 20 tisíci obyvateli. Pět měst mělo méně než tisíc obyvatel. Průměrná rozloha obce je 1 062 ha a průměrný počet obyvatel v obci dosáhl 1 236 osob.

Rozlohou 4 759 km² zaujímá Královéhradecký kraj šest procent rozlohy České republiky a řadí se na 9. místo v pořadí krajů. K 31. 12. 2011 představovala zemědělská půda 58 % celkové rozlohy kraje, podíl orné půdy činil 40 % a lesy pokrývaly území z 31 %. Počtem 554 803 obyvatel se kraj podílí na obyvatelstvu celé republiky 5,3 %.

Od prosince 2006 je v kraji v provozu dálnice, která spojuje krajské město s Prahou a umožnila tak kvalitnější dopravní spojení a propojení na dálniční síť České republiky.

Statistická specifika kraje

- Na tvorbě HDP v České republice se kraj podílí zhruba čtyřmi procenty (4,5 % v roce 2010).
- Hrubý domácí produkt na 1 obyvatele na úrovni 86,1 % republikového průměru (2010).
- V odvětvové struktuře hrubé přidané hodnoty kraje převažuje sektor služeb (53,8 % v roce 2010), následuje sekundér (43,4 % v roce 2010), v němž dominuje zejména zpracovatelský průmysl (30,8 %), a primární sektor tvořil 2,8 %.
- Průměrný věk obyvatel dosáhl ke konci roku 2011 již 41,5 let, v členění na muže (40,0 let) a ženy (43,1let) je dlouhodobě nad celorepublikovým průměrem (41,1 let) a druhý nejvyšší po Hl. městě Praha (41,9 let).
- Nejnižší podíl obyvatel ve věku 15–64 let (68,2 %).
- Druhý nejvyšší podíl obyvatel ve věku nad 65 let (17,1 %) za Hl. městem Praha.
- Naděje dožití v našem kraji je dlouhodobě jedna z nejvyšších v České republice. V roce 2011 byla hodnota při narození u mužů (75,5 let) i u žen (81,3 let) na 3. místě mezi kraji.
- Vysoký počet a kapacita hromadných ubytovacích zařízení poskytl v roce 2011 třetí největší počet přenocování pro hosty mezi kraji po Hl. městě Praha a Karlovarském kraji.